

In cudesch, trais auturs e quattordesch translatur(a)s

Solaras e scolaras da la Scola chantunala grischuna (da la matura bilingua e da la scola media spezialisada) han translà texts dals auturs David Bucher, Marc Menz e Christoph Schwörer. La nova publicaziun rumantscha, cumparida en collavuraziun cun l'Uniun Rumantsch Grischun, è vegnida preschentada a chaschun d'ina vernissascha ils 10 da november 2021 en la mediateca da la scola a Cuira.

Igl è curt avant las quatter. En la mediateca spaziusa da la Scola chantunala grischuna aud'ins discurs animads. Passa 60 solaras e scolaras sa tschentant plaunsieu sin las sutgas preparadas davos las curunas da cudeschs. Ina gruppa da mattaschas surri. In giuvenil mangia anc spert ses tranteralgias. Sin tribuna sa chattan duas pultrunas cotschnas flancadas da dus canapés violets. Sin in da quels sesan trais giuvenilas. Entamez è plazzada ina maisa radunda cun il cudesch nov.

Exact las quatter cumparan las duas moderaturas, las solaras *Sabrina Bass* e *Silena Bühler*, sin la tribuna. L'auditori sa quieta. «Ti Silena, oz sun jau ma dumandada en l'auto da posta: Pertge è la posta atgnamain melna?», entschaiva Sabrina Bass il discurs. Sia collega ponderescha in mument, alura respunda ella: «Hm, jau na sai betg.» – «Pertge vesa or ina roda che gira spert, sco sch'ella giess enavos?» Puspè studegia la dunna giuvna e respunda auzond las spatlas: «Betg idea!» Il discurs cuntinuescha in mument en questa maniera, enfin che Sabrina Bass sa vilenta da sia collega: «Ma ti na sas propi nagut!» Rir en l'auditori. Ma empè dad esser em-

barassà respunda Silena Bühler tut ruasavlamain: «I n'è gnanc pussaivel da savoir nagut!» Cun quests plets supplitgescha ella *Sara Bott* da vegnir nanavant e lezza prelegia l'istorgia cun il titel «Pertge na sai jau betg simplamain savoir nagut?»

L'idea

L'introducziun da la vernissascha è exemplarica per las istorgias fictivas scrittas dals trais amis *David Bucher*, *Marc Menz* e *Christoph Schwörer*. Ils texts emprovan dad explitgar fenomens dal mintgadi, per ils quals i n'è gnanc da chattar ina resposta en l'internet: Pertge han bananas adina il numer 1? Pertge van soccas novas pli tgunsch a perder cun lavar che veglias? Ston ins atgnamain agiuntar sal, sch'ins cuschina pasta cun aua da la mar?

Sco quai ch'ils auturs raquintan, saja l'idea sa sviluppada da spira lungurella avant varsaquants onns en in champ da battasendas. Ensem cun *Eveline Marberger* han els lura fundà il Biro per explicaziuns spinusas (per tudestg enconuschent cun il num «Büro für Erklärungsnotstände») che intercurescha cun acri-

bia e precisiun las (davosas) dumondas avertas.

Ils auturs

Suenter la prelecziun da l'emprim text cloman las moderaturas ils trais auturs David Bucher, Marc Menz e Christoph Schwörer sin tribuna. Trais umens che paran dad esser sin l'emprim sguard discrets e modests, umens, forsa era babsco mintgin auter.

Las moderaturas vulan savoir dad els, pertge exact ch'il biro haja num Biro per explicaziuns spinusas. Christoph Schwörer explitgescha ch'il num giaja simplamain a prà fitg bain cun lur idea da basa e remartga surriend, quant bain ch'il num rumantsch tuna. La dumonda, pertge ch'els hajan vuli publitgar in cudesch per rumantsch (ed hajan perquai contactà la Scola chantunala), respunda David Bucher suenter ina curta pausa da reflexiun uschia: «Nus avain gugent linguatgs ed avain g'idea da laschar translatur il cudesch. Quai vulevan nus far en ina lingua pli exclusiva che l'englais. En medem mument vulevan nus sustegnair il rumantsch.» Ses dus collegas dattan dal

chau e sfrignan. L'auditori applaudescha spontanamain.

Translatur – ina lavur pretensiusa

La gronda part da las ideas per ils texts derivan dals auturs sez. Per part han els dentant era empruvà da responder dumondas ch'èn vegnidas inoltradas da differentas persunas sin ina plattafurma digitala. Sco che Marc Menz raquinta durant la vernissascha, saja quai era stà il cas tar l'istorgia cun il titel «Pertge gustan tut ils Smarties (tuttina) delizius danor ils cotschens?» En il discurs suenter la prelecziun dal text correspondent raquintan las duas solaras, *Sarina Lanfranchi* ed *Ursina Moser*, ch'i na saja betg stà dal tut simpel da translatur quest text. Las frasar sajan fitg lungas. Era hajan ellas stuì inventar divers plets, perquai ch'els n'existivan betg anc en il vocabulari.

Ultra da quai menziunan ellas ch'il text haja stuì vegnir repassà pliras giadas. La dumonda finala, sch'ellas translattassan puspè in text u sch'ellas preferissan da scriver in agen text la proxima

giada, respunda Ursina Moser immediat: «Alura scrivesse jau plitost in agen text!»

La pajaglia

Dadora èsi vegnì stgir. Las fanestras grondas da la mediateca reflecteschan il scenari a l'intern: En il fratemp èn tut las solaras ed ils scolaras che han translà in text, en tut quattordesch, sa radunads sin tribuna. *Rino Darms*, che ha sustegnì il project da la vart da l'Uniun Rumantsch Grischun, surdat a mintga scolara ed a mintga scolar in cudesch. Il scolar *Corsin Caglia* reparta intgins regalets: in bonda cudeschs e (natiralmain) in grond pachet Smarties. Ils eglis da las solaras ed ils scolaras traglischan. Pauc pli tard prendan las moderaturas cumià e l'atmosfera solenna vegn interrutta: Las solaras ed ils scolaras stattan en pe e bandunan tschantshond e riend la mediateca.

J. Bühler

Dapli infurmaziuns sin:
www.erklarungsnotstand.ch/

Las duas moderaturas Silena Bühler (da vart sanestra) e Sabrina Bass (da vart dretga) ensemen cun ils trais auturs Marc Menz, Christoph Schwörer e David Bucher (da sanester).

Il cudesch rumantsch che solaras e scolaras da la Scola chantunala grischuna han realisà.

FOTOS MAD

Solaras e scolaras da la Scola chantunala che han translà ils texts dal Biro per explicaziuns spinusas. Da sanester a dretg: Sarina, Lia, Ursina, Jana, Sabrina, Silena, Andri, Natalia, Sara, Alina, Maurin, Ilia, Annina e Lea.